

íves záródású szentély részben kiszedett alapozási árka. Az É-D-i fal alapozási árka több sírt is vágott, úgyhogy valószínűleg egy a templom és a temető pusztulása után épült, egyelőre bizonytalan rendeltetésű épület maradványa. Megnehezítette munkánkat, hogy a szelvény É-i részében augusztus 17-én egy II. világháborús szárnyas akna került elő, melyet azonnal bejelentettünk a tűzszerészeknek, de csak az ásatás utolsó hetében szálították el. (Ez az oka annak, hogy a szelvény ÉK-i részében egy kb. 5 m²-es terület feltáratlan maradt.).

Megtaláltuk a templom félköríves záródású szentélyének alapozását és részben kiszedett alapozási árkát. Feltártunk még ezen felül 48 sírt. Ezek egy részét későbbi beásások, sírok bolygatták meg, de jelentős hányaduk eredeti helyzetben került elő. Az elhunytakat deszkakoporsóba helyezték, melynek maradványát 8 esetben sikerült megfigyelni. A sírokban kevés mellékletet találtunk, mindössze néhány esetben került elő másodlagos helyzetben, betöltésben 14–15. századi pártaövertet. Kibontottunk három, közvetlenül egymás mellé temetett koporsós csecsemővázat, melyek közül az egyik sírban a csecsemő kezére húzott üvegfejes gyűrűt leltünk.

SIMONYI ERIKA

129. Felsőzsolca, Zsolcai-oldal

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Sza

Az M3 autópálya 3. számú főút Miskolcot elkerülő szakaszának előzetes terepbejárásakor a Zsolcai-oldal nevű határrészben, a Sajó és a Kis-Sajó által határolt területen kevés császárkori cserépanyagot találtunk.

A 2000 novemberében végzett előzetes leletmentés alkalmával tapasztaltuk, illetve a helybeliek elmondták, hogy itt az 1930-as években homokkitermelő gödörök voltak, melyeket később betemettek, a területet elegyengették. A földgép által megnyesett felszínen objektumok feltárását nem lehetett megfigyelni, de régészeti leletanyag előkerült: császárkori kerámiatöredékek, egy helyütt nagyobb mennyiségű állatcsont.

LOVÁSZ EMESE

130. Fonyód, Sándor utca 26.

(Somogy megye) I

2000. november 27-én bejelentést kaptunk, hogy szolgálati lakások építését megelőző földmunkákat végeznek a volt ÁFÉSZ kocsmá területén (hrsz. 7502/2). December 1-jén megtörtént a domboldal humuszosolása, aminek során több koponya- és lábszárcsontot gyűjtöttek a munkások. December 4-én a helyszínen megtudtam, hogy a 35×30 cm-es és kb. 5–6 m magas agyagos domboldalon Ny-K irányban feküdtek a lábszárcsontok, egymástól 80 cm-es távolságban, tehát sorokban. A lecsiszolt területen gyökérmaradványok, illetve az agyagban csontmaradványok mutatkoztak. Leletanyag sehonnan nem került elő. Meglepő, hogy egy vékony, maximum 50 cm vastag humuszos, bozótos réteg alatt már az agya-

gos talajban jelentkeztek a csontvázak. Valószínűleg a domb felső rétegét régebben lehordták és az erózió is működött. Ez alapján régészeti szempontból értékelhető temető rész húzódhat a dombtetőn.

MAGYAR KÁLMÁN

131. Forró, Fő út

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Á, Kk, I

2000. november 4-én helyszíni szemlét végeztem a lelőhelyen. Kiszállásom célja a települést átszelő 3. számú út – a belterületen levő Fő út – mentén jelenleg is folyó szennyvízcsatorna-beruházás által megmozgatott föld átvizsgálása volt.

Az árkok kidobott földjéből a Fő út 66–80. számig, illetve 51–103. számig terjedő szakaszán, valamint az útnak azon a részén, melyet nyugat felől a Szent Imre tér határol, nagy mennyiségben mutatkoztak edénytöredékek. Az edények – fazekak, bögrék, korsók, tálak, poharak, illetve kályhacsempe – töredékei gyakran friss törést mutatva, olykor nagy darabokban kerültek elő a hányókból. A kevés Árpád-kori töredék mellett a többség késő középkori darab, de megtalálhatók az anyagban a néprajzi korú cserepek is. A lelőhelyet az árkok nyomvonalában mintegy 500 méteren keresztül lehetett követni. A térképen jelzett helytől északra, illetve délre az árkok kidobott földjében már nem találtunk leleteket.

A település központjában a Fő úttól az orvosi rendelőhöz (Szent Imre tér 4.) vezető, az út menti árkon átívelő kis hídtól délre, kb. 2 méterre, az útra merőlegesen fut egy, az út túloldalán vezetett fő csatornaágba vezető csatlakozás. E csatlakozás árkának kiásásakor egy ismeretlen korú régészeti objektumot bolygattak meg. Az objektum – szabadban álló aknakemence?, égett betöltésű gödör? – metszete a ma még nyitva álló árok déli falában, az aszfalt szélétől kb. 1,5 m-re nyugatra tisztán látszik. Az objektumról fényképfelvételeket készítettem.

PASZTERNÁK ISTVÁN

132. Galgahévíz, Szentandrás-part

(Pest megye)

B, Á, Kö

A Millenniumi emlékmű felállítását megelőző feltárás során, a földvár ÉNy-i részén, az emlékmű helyén nyitott 2×2 m-es szelvényben a hatvani kultúra többretegű településének részletét tártuk fel. 1,20 m mélységig rengeteg hatvani kultúras kerámiatöredék és állatcsont, valamint egy kicsi bronz árvéső került elő. 131–140 cm mélyen sárga színű, 3–4 cm vastagságú, tapasztott padló jelentkezett. A padlót 3 objektum vágta át. Az 1. sz. házrészlet (?) alján újabb tapasztott padló, a belső széle mellett 2 kis cölöplyuk volt. Ebből az objektumból, valamint a 2. és 3. sz. gödörből is a hatvani kultúra cserepeit szedtük ki. A kis felület miatt a feltárást a padló,

illetve az objektumok kibontása után ezen a szinten befejeztük.

A bronzkori leleteken kívül az 1. ásónyomból néhány Árpád-kori és középkori cserép, valamint egy faragott kő is előkerült.

A feltárás helyétől ÉNy-ra, már a domb oldalán, egy vakondtúrás tetején Árpád-kori pénzváltó mérleg 7 cm átmérőjű, lapos bronz serpenyőjét találtam.

A leletek az aszódi Petőfi Múzeumba kerültek.

KÖVÁRI KLÁRA

133. Galgahévíz, Tatár-hányás

(MRT XIII/3. k. 8/7. lh.)

(Pest megye) Sza

2000 tavaszán a volt aszódi-gödöllői járás területén az 1998–99-ben készített légi fotók alapján jártuk be a lelőhelyet. 11 db szarmata kori halmot regisztráltunk.

MIKLÓS ZSUZSA

134. Galgamácsa, Sallangok

(MRT XIII/3. k. 9/13–14. lh.)

(Pest megye) Ó, Á

2000 tavaszán a volt aszódi-gödöllői járás területén az 1998–99-ben készített légi fotók alapján jártuk be a lelőhelyet. Óskori és Árpád-kori telepnyomokat regisztráltunk.

MIKLÓS ZSUZSA

135. Gádoros, Kis-határ-dűlő, Templomhely

(Békés megye) Á

2000. november 6. és 28. között a Millenniumhoz kapcsolódó tervásatás keretében egy Árpád-kori templom került feltárássra Gádoros nyugati határában. A lelőhely 1965 óta ismert.⁹

Az ásatás során a hajdani folyómeder déli partjának legmagasabb pontján sikerült megtalálni és teljes egészében feltárni egy Árpád-kori falusi plébániatemplomot, mely templom és hozzá tartozó faluja a késő középkort nem élte meg.

A templom irányítása: É+81°. Legnagyobb hosszúsága: 9,6 m, ebből a szentélyé 3,25 m, a hajóé 6,35 m. A legnagyobb szélessége 5,45–5,6 m, ebből a szentélyé 4,85 m. A szentély belmérete: 2,35×2,2 m, a hajóé 3,6–3,8×5,5–5,7 m.

Szentélye félköríves, enyhén patkóíves, válla rövid. Bővítménye nincs, támpillérek sem kerültek elő. Téglalap alakú hajójának nyugati falához – azzal egy időben megásott – egy-egy alapozás csatlakozik, melyek hossza 2,5 m, a rajtuk álló falak minimális távolsága: 1,4 m.

A templom felmenő falai téglából épültek. Az egyik falkiszedő gödörből előkerült tömb alapján a falak szélessége 48 cm volt. A szántásnak és az emberi keresőtevékenységnek köszönhetően téglá eredeti helyzetben nem került elő. A belső falfelület festésére utaló színes vakolatdarabok sem láttak napvilágot.

Az alapozást az egész templom esetében egyszerre végezték. Az alapozási rétegek jól elváltak egymástól. Mindegyik kevert földből készült (leszámítva a déli oldalát a templomnak, ahol a földszerkezet-váltásnak köszönhetően mélyebbre alapoztak, itt az alsó, kiegyenlítő alapozási réteg fekete, humuszos), habarcsot és/vagy téglatörmelékkel nem tartalmazott egyik réteg sem. A szentély esetében az alapozást kevésbé döngölték meg, de a rétegek távolságát itt is megtartották. Az alapozás szélessége a szentélynél 85–94 cm, a hajónál 86–96 cm között változik, a nyugati falból kiugró alapozások ezeknek az értékeknek megfelelnek.

A templomtól viszonylag távol feküdtek a vázak, ezek közül 3 került feltárássra, ebből kettő téglasír. Az egyik téglasírban háromszoros rátemetkezés volt. A téglasírok tégláinak átlagos mérete kisebb a templom tégláinál. A sírok mindegyike melléklet nélkülinek bizonyult.

A templom alaprajza és a temető laza szerkezete az okleveles adatokkal kiegészítve a késő középkorban már elpusztult Gádoros falu templomával való azonosítást valószínűsíti.

Talán a templom alaprajzi sajátossága – a nyugati falból kiugró alapozás – tartotta azt a falat, mely a templomnak a környéken egyedinek számító gádorát tartotta, és mint ilyen sajátosság lett a templom és falu névadója.

RÓZSA ZOLTÁN

136. Gálosfa, Kistótváros

(Somogy megye) Kö

Az ásatás folytatását a NKÖM által meghirdetett Nemzeti Örökség program pályázatán nyert pénzösszeg kétsége miatt kénytelenek voltunk 2001-re átütemezni. A maradék pénz csak kisebb szabású feltárást tett lehetővé 2000 augusztusában. A 2 hét alatt célunk az építmény padlószintjének megkutatása, illetve ahol lehetőségünk nyílt, annak megőrzése volt. Két, aránylag épen maradt helyiségre koncentráltunk, illetve az épület É-i irányba kinyúló folyosórészletét vizsgáltuk meg.

Az 1. helyiséget K-Ny irányú metszettel választottuk két részre. A bőséges leletanyagot (mázatlan kályhacsempe, kerámia, állatcsont, üvegtöredékek, vasszőgek, vakolatdarabok), valamint kő-, és téglatörmelékkel tartalmazó, egységes, kb. 140 cm vastag betöltés alatt vékony átégett padlószintet észleltünk, amely alatt már a sárga altalaj jelentkezett. A helyiséget övező falakat alapozásig vakolták, amely aránylag épen megmaradt.

A 4. helyiséget méretére való tekintettel K-Ny és É-D irányú metszettel 4 részre osztottuk. A felső, kb. 130 cm vastag réteg feltárással rendkívül sok törmelékkel és

⁹ KOVALOVSKÍ J.: Oroszháza és környéke a magyar középkorban. 13. lh. In: Oroszháza története és néprajza 1965. szerk.: NAGY GY.